

Opracowanie przygotowane w ramach projektu:

OBYWATELU MASZ PRAWO!

Tytuł opracowania:

*Ochrona praw i wolności człowieka i obywatela w RP. Skutki nieprzestrzegania prawa na płaszczyźnie społecznej
(nota informacyjna)*

Autor opracowania:

Dr Malwina Ewa Kołodziejczak

Zagadnienie ochrony praw i wolności człowieka i obywatela i skutki nieprzestrzegania prawa na płaszczyźnie społecznej, wymagają zarysowania dwóch aspektów – po pierwsze, wskazać należy, które prawa człowieka należą do kategorii praw społecznych i co to oznacza. Dopiero wówczas można wskazać na skutki ich nieprzestrzegania.

Biorąc pod uwagę pewną kategoryzację praw człowieka, wyróżnić można prawa cywilne, polityczne – jako prawa pierwszej generacji, a także wchodzące w skład drugiej generacji prawa społeczne, gospodarcze i kulturalne.

Ochrona praw społecznych ma umocowanie zarówno konstytucyjne, jak i prawnomiędzynarodowe¹.

W *Konstytucji RP* wśród wolności i praw społecznych znajdują się przepisy dotyczące: prawa do własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia², wolności wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy³, prawa do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy⁴, prawa do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego⁵, prawa do ochrony zdrowia i dostępu do świadczeń i opieki zdrowotnej⁶, prawa do bezpłatnej nauki⁷. Ponadto Rzeczypospolita Polska ma zapewniać pomoc osobom niepełnosprawnym⁸, a w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględniać dobro rodziny⁹ i zapewniać ochronę praw dziecka¹⁰. Co więcej, władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałają bezdomności, wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania¹¹.

Prawa i wolności te mogą być ograniczane np. w stanach nadzwyczajnych, lecz jedynie dla zapewnienia jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia

¹ Np. zawarte w *Europejskiej Karcie Społecznej* sporządzonej w Turynie dnia 18.10.1961 r., (Dz.U. 1999, Nr 8, poz. 67).

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.4.1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.), art. 64; dalej: *Konstytucja RP*.

³ *Konstytucja RP*, art. 65.

⁴ *Konstytucja RP*, art. 66.

⁵ *Konstytucja RP*, art. 67.

⁶ *Konstytucja RP*, art. 68.

⁷ *Konstytucja RP*, art. 70.

⁸ *Konstytucja RP*, art. 69.

⁹ *Konstytucja RP*, art. 71.

¹⁰ *Konstytucja RP*, art. 72.

¹¹ *Konstytucja RP*, art. 75.

i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw¹².

Chociaż warto wskazać, że *wszystkie prawa człowieka i podstawowe wolności są niepodzielne i wzajemnie zależne; jednakową uwagę i uznanie powinno się poświęcać implementacji, promocji i popieraniu zarówno praw cywilnych i politycznych, jak i społecznych, gospodarczych i kulturalnych*¹³, a także że: *Konwencja Europejska ustanawia prawa cywilne i polityczne, to wiele z tych praw rodzi implikacje natury społecznej czy gospodarczej. Dlatego interpretacja konwencji może wkraczać w sferę praw społeczno-gospodarczych; nie ma bowiem ścisłej linii granicznej oddzielającej tę sferę praw od zakresu przedmiotowego Konwencji*¹⁴ to w przypadku praw społecznych państwa, w tym Rzeczpospolita Polska, mogą realizować te prawa w miarę możliwości ich zapewnienia, w przeciwieństwie do praw cywilnych i politycznych. A zatem państwa powinny podejmować kroki w celu ich zapewnienia i przestrzegania oraz przyjąć niezbędne środki, by mogły być swobodnie realizowane.

Trudno jednak w XXI w. w państwie demokratycznym byłoby dopuścić do sytuacji, że prawa socjalne mogłyby być nieprzestrzegane, gdyż skutki byłyby podobne do braku przestrzegania praw politycznych – spowodowałyby to ogólne poruszenie i protesty.

---

¹² Konstytucja RP, art. 31 ust. 3.

¹³ Rezolucja z 1977 r. Zgromadzenia Ogólnego ONZ, za: B. Gronowska, T. Jasudowicz, M. Balcerzak, M. Lubiszewski, *Prawa człowieka i ich ochrona*, Toruń 2005, s. 188.

¹⁴ *Airey przeciwko Irlandii*, wyrok ETPC z 9 października 1979 r., za: ibidem, s. 188-189.